

ORIGO

■ *Apropos spørsmål der stilles i dette Origo-temanummer, er vi faldet over en norsk spørreside. Vi presenterer den her med nogle (af Origo illustrerede) eksempler på spørsmål og svar, på norsk så klart!*

Om Spør Bestefar

Spør-bestefar vil besvare barns og unges spørsmål av alle slag. Vårt arbeid følger retningslinjer som er gitt i FN's barnekonvensjon.

Websiden skal gjenspeile den livserfaringen som svarerne i vårt nettverk har, samt faglige forutsetninger og kristen tro.

Vi arbeider med å skape et best mulig kompetansenettverk av besteforeldre som har felles interesse av å hjelpe våre barnebarn.

Hvert enkelt svar skal gis i respekt for den som spør, uansett spørsmålets karakter. Det betyr også spørsmål som bl.a. kan berøre intimitet eller misbruk/overgrep.

Besteforeldrene i nettverket har absolutt taushetsplikt, men er fullt ut kontrollerbare med hensyn til logging av svar, hvem som svarte, tidspunkt og tema.

Spørsmål av livssynskarakter, etikk, tro og tvil, besvares utifra besteforeldrenes tilslutning til den apostoliske

trobekjennelse som brukes i Den Norske Kirke og en rekke andre kirkesamfunn i Norge.

Vi representerer mange års arbeide med barn og ungdom, og har faglig bakgrunn bl.a. innen div. tekniske fag, pedagogikk, psykologi, teologi, medisin og rus. ■

E-post : post@spor-bestefar.no
<http://www.spor-bestefar.no>

CO₂-spørsmålet

fra hjemmesiden: <http://www.spor-bestefar.no/>

Hei bestefar!

Så flott at du kan svare på alt om natur og sånn. Jeg har sett på noen andre spørsmål som andre har sendt inn, og nå vil jeg prøve meg. Er det helt sant at det er bare CO₂ som er skadelig for lufta vi puster inn? Og så har jeg ett til. Kan regnskogene i Amazonas forsvinne helt? Du skjønner dette er noe vi snakker om i naturfagtimene, og så er det noen som har lest mye om det på nett. Men det har ikke jeg finni, og da pappa er i Nordsjøen for tida, og mamma ikke kan hjelpe meg, ja, så spør jeg deg. Nål, 15

Hei P.

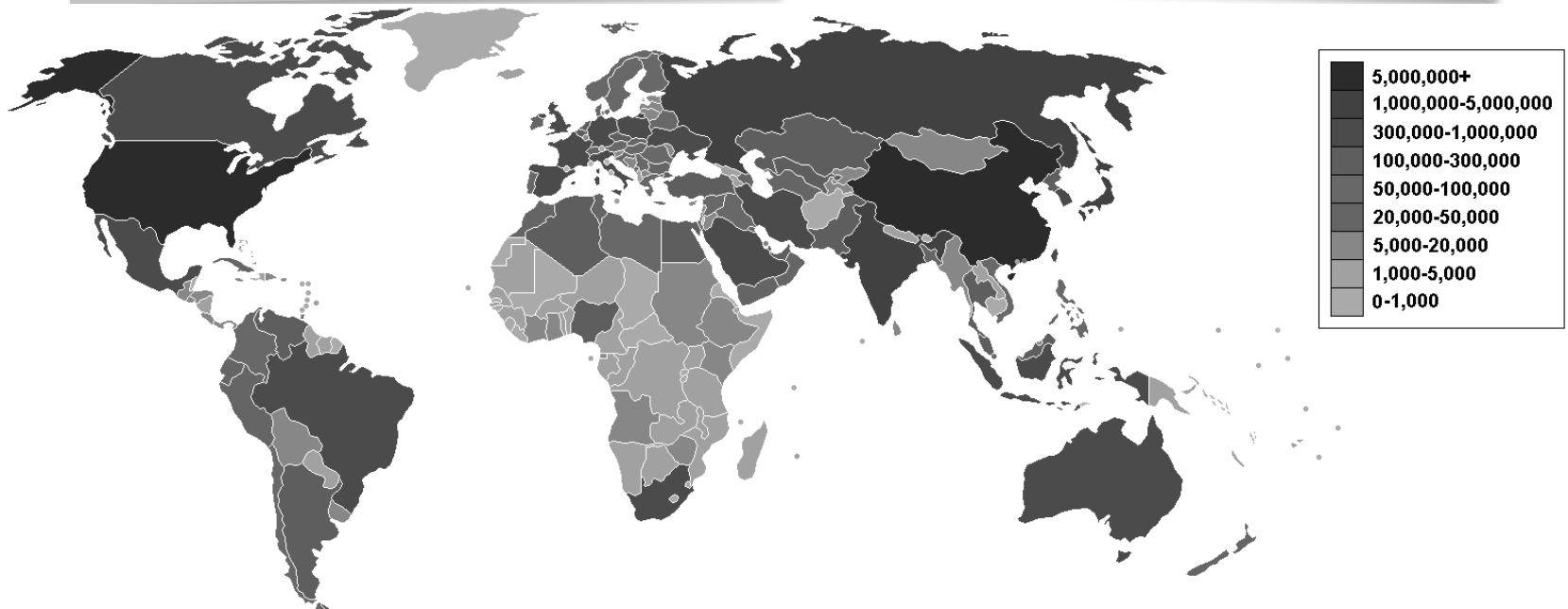
Når du spør slik du gjør, hadde det vært enkelt å svar veldig kort, for på første spørsmål må jeg svare Nei!

Vi bruker ikke så mye innsats på å kontrollere utslipp fra forråtnelse. Vi må nemlig ikke glemme at metan som du finner i alt fra en fjert til de enorme søppelbergene i verdens største byer, er mange ganger mer skadelig pr. utslippsenhet enn CO₂. Og hvis vi ikke passer på at den normale regnskogen i Amazonas, får vi redusert omsetning av CO₂ til O₂.

Og så er det hevet over tvil at regnskogene kan forsvinne fordi behovet for tømmer til papirindustri og annet forbruk av trevirke er så høyt at mange land ikke helt klarer å balansere planting av nye trær med det de tar ut av skogene.

Vi får håpe at din generasjon tar dette på alvor.

Hilsen Bestefar

Verdens lande markert etter deres CO₂-udslip/emission per år målt i 1000 ton. Tallene er opgjort i marts 2006.
Kilde: en.wikipedia.

Dyrs forstand

fra hjemmesiden: <http://www.spør-bestefar.no/>

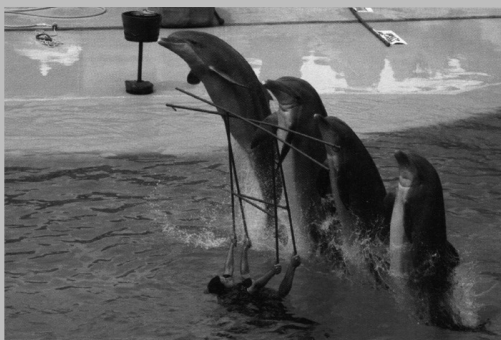
Hei.

Er det sann at elefanten å delfinen, grisen og ape forstår like godt som oss? Gutt, 9

Hei E!

Takk for et gøyalt [morsom] og vanskelig spørsmål. Du spør på en måte som gjør at jeg tror at noen har påstått at disse dyrene forstår like godt som oss mennesker. Først må jeg si at jeg er uenig i en slik påstand.

Etterpå lur jeg faktisk på om hvorfor du spør. Men jeg vil svare deg ut i fra det jeg vet, og tror, i denne saken.

I Origos børnebog I hælene på Mikkel ... hvor dette billede er fra, er der også en historie om delfiner.

1. Det jeg vet, er at mennesket er den skapning på Jorda som er utstyrt med den aller beste forstand. Dersom det ikke hadde vært slik, så hadde vi ikke kunnet herske over dyrene. Det er tross alt vi som har muligheten til å ta deres liv.
2. Når det gjelder uttrykket å forstå, så må ikke det blandes med evnen til å lære. Det faktisk slik at noe dyr lærer mye av det de må kunne for å overleve i en vanskelig hverdag, svært mye raskere enn oss mennesker.
3. De fire dyrene du nevner, har alle en meget god evne til å lære. Og vi snakker da om å lære dem å utføre bevegelser som vi (menneskene) ønsker at de skal gjøre. Og de lærer ved å få belønning. Vanligvis en type mat de liker godt.

I tillegg lærer de å unngå noe (ting, farer) som de blir reddet for.

Men slik lærer egentlig vi også. Det er bare slik at vi skal bruke det vi har lært, i en veldig mye vanskeligere hverdag enn den dyrene opplever. Fordi vi skal bruke det vi har lært gjennom et mye lengre liv enn dyrenes, må vår evne til å lære og forstå være betydelig mer utviklet.

Jeg håper at du er fornøyd med svaret, men kom gjerne igjen med spørsmål som dreier seg om natur, eller helt andre ting du lur på.

Hilsen BESTEFAR

Om havstigninger

fra hjemmesiden: <http://www.spør-bestefar.no>

Hei

Jeg har en bestemor som bor i Nederland. Hun er svært opptatt av at havene stiger når polisen smelter. Og det skjønner jeg godt. Mesteparten av Nederland ligger jo lavere enn havet utenfor, altså Nordsjøen. Men hvis all isen på Nordpolen smelter, er det sant at da øker havene bare med 15 cm, eller er det meter? Jeg har flere spørsmål som jeg gjerne vil stille seinere. Gutt, 13

Hei J.

Det er mange som har misforstått denne problemstillingen.

Men da all isen idet som kalles Polhavet, er en flytende ismasse, så har jo ca. 10 % av isen synlig flate over vannet, mens resten som er ca. 90 % allerede er i og en del av vannet i Polhavet. Dermed så er det jo bare den delen som er over vannet som får havet til å stige.

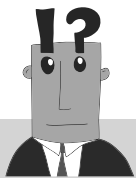
Og resultatet er ikke forskerne helt enige om, for det er ikke den isen alene som kommer til å stige. Så dermed er nok de 15 cm du nevner ganske sannsynlige. Men neste spørsmål fra deg ville kanskje dreie seg om isen på Grønland, og all annen fast is på land i Arktis som muligens vil smelte omtrent samtidig. Det er en et mye styggere bilde. Da snakker vi ikke om et par ekstra centimeter, men høyst sannsynlig godt over en meter. Altså 100 cm.

Vi får håpe at vi mennesker, lenge før det skjer, har sluttet å bruke så mye fossilt brensel at det går an å stoppe CO₂-innholdet i atmosfæren.

Kom gjerne med flere viktige spørsmål. Hilsen Bestefar.

Etterpå kom jeg på at metan er jo mange ganger mer skadelig for ozonlaget enn CO₂. Den gassen kommer av forråtnelse og «dyrefis». Altså tarmgass, noe vi alle 6 milliarder mennesker + alle dyra leverer i tusenvis av tonn hver eneste dag.

Så totalutslippene er ikke særlig bra.

Vil du vide mere ...

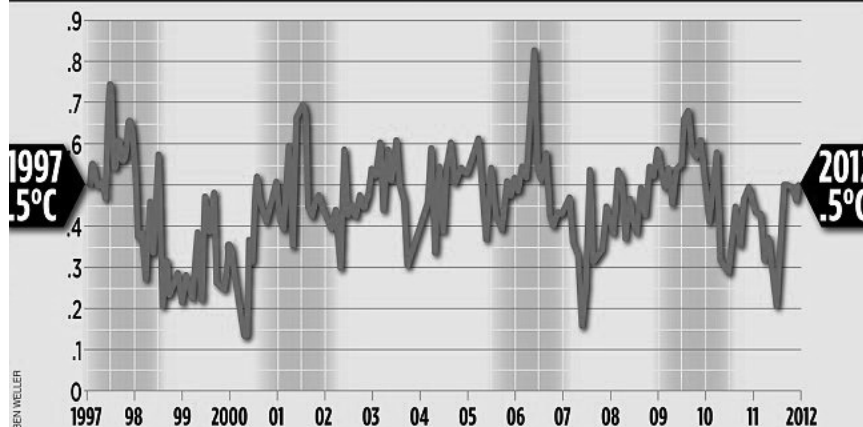
om global oppvarming, burde du måske ligge kikke inden for på <http://origonorge.no/>. På forsiden ligger et interessant apropos til ovenstående bestefarsvar:

Global oppvarming stoppet for 16 år siden

Temperatur-data fra 1997 til 2012 viser at jorda ikke har blitt varmere i den perioden. Dette plataet i den globale temperaturen har vart like lenge som perioden med økende temperatur – fra 1980 til 1996. Før den tid igjen var jordas temperatur nokså stabil i 40 år.

Dataene om stabil temperatur de siste 16 årene kommer fra mer enn 3000 målepunkter på land og til havs. Dataene er publisert av Met Office i England; les mer både om målingene og synspunkter via henvisningen fra origonorge.no

Graph showing tenths of a degree above and below 14C world average

Grafen er fra MailOnline.

Om Darwin

fra hjemmesiden: <http://www.spør-bestefar.no/>

Hei bestefar

Han derre Darwin, var det han som fant ut at vi stammer fra apene? Fattern gidder ikke å svare på sånne spørsmål. Han bare svarer ja eller nei. Kan du sin noe mer? Gutt, 12

Hei T.

Takk for spørsmålene dine.

På det første vil jeg si Nei, som faren din, men Darwin fant ut en del ting om fugler som bodde isolert på noen øyer langt ute i Stillehavet. Sammen med en del andre forskningsresultater mente han at dyrene tilpasset seg det stedet de bodde, og hvis de kunne holde på å formere seg lenge nok, ville de danne nye arter.

Og så var det andre vitenskapsmenn som leste det Darwin skreiv, og laget sine egne teorier, deriblant at aper utviklet seg videre til mennesker. Sammen dannet dette grunnlaget for det vi kaller evolusjonslæren i dag. Eller utviklingslæren.

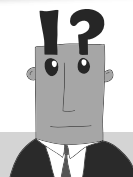
Men denne læren er så full av huller og feiltolkninger at det gjennom de siste 20 årene har kommet stadig flere forskere som går vitenskapelig grundig til verks for

å avsløre manglene ved utviklingslæren. De ønsker å finne ut hva eller hvem som står bak skapelsen av universet og livet på jorda.

Dermed er mange forskere i gang med å stille kritiske spørsmål til utviklingslæren, og moderne elektroniske mikroskoper har sammen med det siste inne datateknologi avslørt at det er ekstremt mye og svært kompliserte kjemiske prosesser inni de små cellene våre, som Darwin ikke hadde den fjerneste idé om. Jeg tror at dersom han hadde hatt sånne mikroskoper for 150 år siden, så hadde han forstått en del ting helt annerledes. Fornøyd?

Kom gjerne med flere spørsmål da det er ikke alt som står i naturfagbøkene som er like skråsikkert.

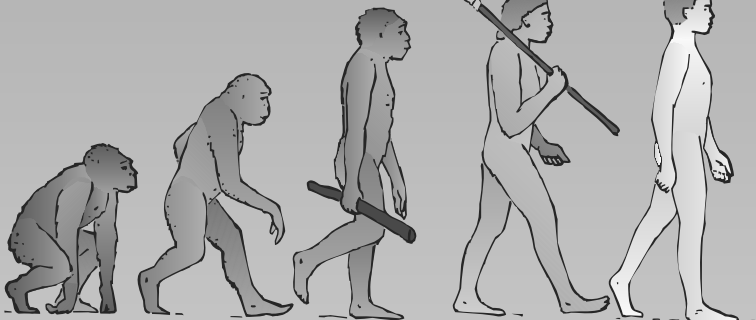
Hilsen Bestefar

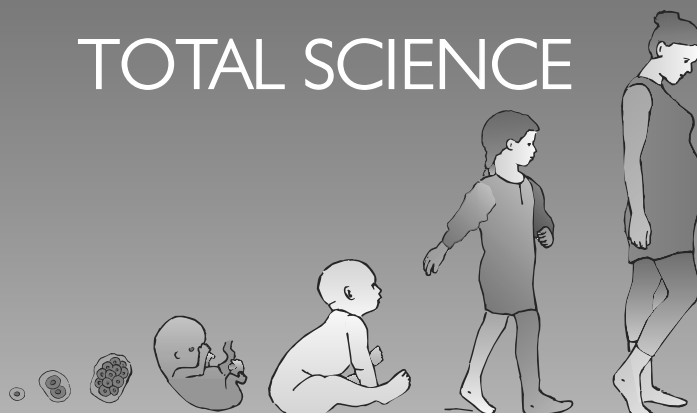
Vil du vide mere ...

om hvor meget kød der er på den fantastiske historie om menneskets udvikling, se kapitlet *Det ultimative ikon* i *Evolutionens Ikoner*, Forlaget Origo.

TOTAL IMAGINATION

TOTAL SCIENCE

ORIGO-tilføjelse: Denne tegning af N. Kr. Grove viser hvad vi véd, og hvad vi ikke véd, om menneskets udvikling: T.v. ser vi den ofte gentagne frie fantasi; t.h. holder vi os til de nøgne facts!